

**DOI 10.36074/logos-13.12.2024.021**

## **ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: ПРАВОВА ОСНОВА ТА РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ЄС**

**Анна Некрасова<sup>1</sup>**  
**Науковий керівник: Асірян С.Р.<sup>2</sup>**

---

**1.** студентка III курсу,  
07мп-22-03 групи,  
Факультету міжнародного та європейського права  
*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, УКРАЇНА*

**2.** канд.юрид.наук, асистент кафедри права Європейського союзу  
*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, УКРАЇНА*

---

Сьогодні на європейському континенті ми спостерігаємо відродження загарбницьких війн, імперіалізму, агресивного націоналізму, занепаду громадянських прав. Щоб відповісти на ці виклики, Європейський Союз (далі – ЄС) потребує тіснішої співпраці у сфері зовнішньої, безпекової та оборонної політики та бути більш автономним суб'єктом безпеки і оборони, здатним діяти в складному міжнародному середовищі.

Розвиток спільної політики безпеки та оборони ЄС (далі – СПБО ЄС) розпочався після закінчення холодної війни, але ідея створення європейської структури безпеки і оборони завжди була бажаною з кінця 1940-х років. СПБО ЄС розвивається з кінця 1990-х рр., коли Західноєвропейський Союз об'єднав свої місії і деякі інституції, а ЄС інституціоналізував свої власні структури безпеки і врегулювання криз [1; 2, с. 20].

Європейська політика безпеки і оборони була започаткована на Кельнському саміті, а на Гельсінському саміті 1999 року держави-члени ЄС взяли на себе зобов'язання забезпечити розгортання оперативних сил до рівня корпусу протягом 60 днів і утримання їх протягом щонайменше одного року до 2003 року. Таким чином, головна мета полягала в тому, щоб забезпечити ЄС «автономну здатність приймати рішення без участі НАТО» для проведення військових операцій під проводом ЄС. СПБО дозволяє ЄС відігравати провідну роль у миротворчих операціях, запобіганні конфліктам і

забезпеченні міжнародної безпеки; вона є невід'ємною частиною комплексного підходу ЄС до врегулювання криз, включаючи цивільні і військові ресурси [3, с.5-6].

Крім того, Договір про Європейський Союз запровадив кілька важливих положень, зокрема статті 42(7) про взаємодопомогу та 42(6) і 46 про постійне структуроване співробітництво (PESCO).

Таким чином, Спільна політика безпеки і оборони є складовою ширшої Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП), яка регулює загальну діяльність ЄС на міжнародній арені. Важливим аспектом є те, що рішення з більшості питань приймаються лише консенсусом, і ЄС не має повноважень безпосередньо впливати на політику безпеки окремих держав-членів.

Слід зазначити, що СПБО в рамках Договору про Європейський Союз зосереджена на глобальній, а не європейській обороні. Оскільки захист Європи покладено на НАТО, тип місії ЄС в рамках СПБО має, по суті, експедиційний характер, і СПБО не стосується колективної оборони або захисту європейської території. Тому багато поглядів на безпеку після 2014 року наголошують на важливості колективної оборони/регіональної оборони [2, с. 21]

Правову базу ЄС доповнює Стратегія «Стратегічний компас» – перша спільна стратегія ЄС у сфері оборони і безпеки. Стратегія була прийнята 21 березня 2022 року. Створення сил швидкого реагування, використання гібридних інструментів для виявлення загроз, сприяння інноваційним розробкам в європейських країнах та зміцнення партнерства і співробітництва є частиною пріоритетних кроків ЄС для забезпечення європейської безпеки, визначених у Стратегічному компасі.

Іншим важливим положенням документа є спрощення застосування статті 44 Договору про Європейський Союз до 2023 року. Ця стаття дозволяє «коаліції зацікавлених держав» діяти від імені ЄС без згоди всіх 27 держав-членів. Така зміна може стати важливим кроком на шляху до посилення безпекової діяльності ЄС. Це дозволило б уникнути необхідності тривалого процесу узгодження інтересів усіх держав-членів ЄС. У майбутньому зацікавлені держави зможуть діяти більш вільно у певних питаннях безпеки і використовувати можливості ЄС для проведення військових операцій.

**Висновки:** Стратегічний компас містить більш сучасний підхід до безпеки і оборони ЄС, ніж попередні документи: Він спирається на історію ЄС, надає послідовну оцінку загрозам і адаптує програми безпеки і оборони ЄС до сьогоденного більш складного середовища, що характеризується конфліктами і протистоянням великих держав. Він адаптує і розширює програми безпеки і оборони ЄС до сьогоденного більш складного

## ABSCHNITT 6.

### RECHT UND VÖLKERRECHT

середовища, що характеризується конфліктами і протистоянням великих держав. Проте Стратегічний компас не замінює і не підриває НАТО. Навпаки, як неодноразово підкреслюється в документі, його реалізація зробить ЄС більш автономним і цінним партнером як для НАТО, так і для США. Тому політика безпеки та оборони ЄС потребує постійного удосконалення у світлі зростання відповідних загроз.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Кобець, Ю., & Голуб'як, Н. (2023). Оборонна та безпекова політика Європейського Союзу: суперечності трансформації. *Науково-теоретичний альманах ГРАНІ*, 26(5), 19–25. <https://doi.org/10.15421/10.126>
- [2] Erciyas, A., & Soydemir, A. (2022). Transformation of the EU Common Security and Defence Policy after 2014 regarding Ukraine crisis. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 18(41), 1–30
- [3] European Security and Defence College. (2022). *Challenges of the common security and defence policy*. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e3706908-db0f-11ec-a95f-01aa75ed71a1/language-en>